



4.11.2019

## Lausunto Valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta 2020–2023

### Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet

Hallitusohjelmassa on vahva hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen vire, joka näkyy esimerkiksi päihde- ja mielenterveysstrategioiden valmistelussa sekä tupakoinnin ja alkoholin kokonaiskulutuksen vähentämissuunnitelmissa. Hallitusohjelmassa vire näkyy myös nuorisopolitiikan ja nuorisotyön kohdassa, sillä ohjelmassa on mainittu nuorten päihteiden käyttöön puuttuminen ja peliriippuvuuden ehkäisy.

Luonnoksessa valtakunnallisesta nuorisotyön- ja politiikan ohjelmasta hallitusohjelmaan tuotu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vahva näkökulma ei näy riittävästi. Ohjelmassa on vajeita varsinkin nuorten päihteidenkäytön ehkäisyn ja mielenterveyden edistämisen näkökulmasta.

### Ehkäisevälle päihdetyölle on tarvetta

VANUPO:n valmistelutyön tueksi Opetus- ja kulttuuriministeriö halusi kuulla nuoria. HUMAK:in toteuttamaan kuulemiseen vastasi 1890 nuorta ympäri Suomen. Nuorten näkemyksen mukaan eniten toimenpiteitä tarvitaan harrastuksiin, päihteisiin, pelaamiseen ja mielen hyvinvointiin liittyen. Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan ammattilaisten mukaan eniten osaamista tarvitaan päihteistä, mielenterveydestä ja pelaamisesta puhumiseen (AVI).

Myös tilastot osoittavat ehkäisevän päihdetyön tarpeen. Alkoholin kokonaiskulutus kasvoi Suomessa ensimmäistä kertaa kymmeneen vuoteen (THL 2018). Vaikka nuorten alkoholinkulutus on osin laskenut, ei lasku koske kaikkia nuoria. Ammatilliseen koulutukseen osallistuvista jopa 27% juo itsensä humalaan kerran kuukaudessa, lukion kahden ensimmäisen luokan oppilaiden osuuden ollessa kymmenen prosenttia vähemmän. Lähes 60% toisen asteen oppilaista kokee huumeiden hankkimisen olevan helppoa omassa asuinkunnassa ja 8,9% yläkoulun ylimpien luokkien oppilasta on kokeillut laittomia huumeita (Kouluterveyskysely 2019). Huolena on varsinkin kannabiksen käyttö ja siihen liittyvien asenteiden muutos. Nikotiinin kohdalla kyse on käyttötavan muutoksesta; samaan aikaan kun tupakointi nuorten parissa vähenee, on nuuskaa käyttävien osuus kasvussa.

### Ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveyden edistämisen osaamiskeskus tukee nuorisotyötä

VANUPO:n luonnoksessa ehkäisevä päihde- ja pelityö puuttuu miltei kokonaan. Kolmesta nuorisopoliittisesta tavoitteesta viimeisessä ”*Nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen – nyt ja tulevaisuudessa*”, ehkäisevän päihdetyön tulisi näkyä selkeästi minkä lisäksi muissa tavoitteissa nuorten päihteiden käyttö tulisi ottaa huomioon. Esimerkiksi osallisuus, demokratiakasvatus ja turvallisuusosaaminen vaatii toteutuakseen nuorten hyvinvointia. Ehkäisevä päihdetyö ei ole nuorisotyössä erillinen työote tai projekti, sillä ehkäisevää työtä tulee tehdä kaikissa nuorisotyön toiminnoissa.

Ehkäisevän päihdetyön näkökulmat tulisi huomioida varsinkin nuorisorikollisuuden ehkäisyssä sekä harrastustoiminnan kehittämisessä. Rikosten ehkäisyssä erittäin kannatettava on ohjelmaluonnoksessa mainittu Ankkuri-malli, josta on hyviä kokemuksia. Harrastustoiminnan kehittämisen näkökulmasta Islannin mallin suomalainen sovellus on hyvä kehityssuuntaus. Suomen mallia kehitettäessä tulee kuitenkin

huomioida myös se, että Islannissa harrastustakuun rinnalle tuotiin ehkäisevän päihdetyön elementtejä. Suomessa se voisi tarkoittaa esimerkiksi harrastus- ja vapaa-ajan ohjaajien ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveysosaamisen edistämistä koulutuksin.

Nuorisotyön päihdeosaamista Suomessa on tuettu aikaisemmin pitkäjänteisesti. Preventiimi toimi ehkäisevän päihdetyön kehittäjänä vuosina 2002–2018 ja Vahvistamo sai Opetus- ja kulttuuriministeriön tuen 2018–2019. Jotta ehkäisevän päihdetyön perinteikäs osaaminen varmistuu kautta nuorisotyön, tulisi siihen panostaa. VANUPO-luonnoksessa ei ole esitetty ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveyden edistämisen painopisteitä osaamiskeskustoiminnalle, mikä on huolestuttavaa. Ollakseen vaikuttavaa, ehkäisevään päihdetyöhön tulee kunnissa osallistua yli hallintorajojen, ja monessa kunnassa ehkäisevän päihdetyön kehittämistä on nuoriso- ja vapaa-ajan toimella. Tulevaisuudessa moni terveyden ja hyvinvoinnin osaaja saattaa työskennellä maakuntatasoisessa sote-keskuksessa, jolloin kunnissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö ja mielenterveyden edistäminen muodostuu yhä tärkeämmäksi. Siksi nuorisotyö tarvitsee ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveyden edistämisen osaamiskeskusten, jolla on valmiuksia tuottaa koulutuksia, tietoa ja materiaalia nuorisotyölle.

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto ehdottaakin toteutettavaksi muiden osaamiskeskusten rinnalle seitsemättä Syrjäytymisen ehkäisyn osaamiskeskusta, jonka teemoina ovat erityisesti päihde- ja pelihaittojen vähentäminen sekä mielenterveyden edistäminen. Teemojen riittävä käsittely tukee nuorisotyön muita tavoitteita kuten syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäisyä, nuorten osallisuutta sekä valmiuksia osallistua työelämään ja opiskeluun.

#### **Lisätiedot:**

Annika Eloranta  
Yksikön päällikkö

EHYT ry  
Elimäenkatu 27  
00510 Helsinki  
+358504110357  
etunimi.sukunimi@ehyt.fi

*Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto edistää yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia ja ehkäisevän päihdetyön edellytyksiä. Ehkäisevän päihdetyön verkosto yhdistää lähes 50 järjestöä, jotka haluavat ehkäistä ja vähentää päihdehaittoja. Verkostoa koordinoi EHYT ry.*